

Mlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XIII./ŠTEVILKA 14

CELOVEC, DNE 6. APRILA 1961

CENA 2.— ŠILINGA

V pozdrav rojakom z Jadrana

V soboto, dne 8. in v nedeljo, dne 9. aprila t. l. se bodo mudili med nami rojaki iz Trsta in Gorice. Veseli nas, da bomo smeli pozdraviti na koroških tleh skupino tržaške srednješolske in višješolske mladine, slovenske profesorje ter mešani pevski zbor iz Gorice. Obiska smo še prav posebno veselili, ker gre pri tem za srečanje treh največjih skupin zamejskih Slovencev: Goričanov, Tržačanov in Korošcev.

Ob gostovanju tržaških študentov ter goriških pevcev se hočemo na kratko spomniti velikih mož — Primorcev, ki so s svojim kulturnim delovanjem močno oplodili kulturno življenje vseh Slovencev.

Goriška nam je dala Gregorčiča. Napolnil je vsa naša polja in vrtove, vse naše domove, naše duše in srca s svojimi pesmi in dotlej še ni šla preko slovenske zemlje pesem pesnika, ki bi bila tako globoko odjeknila v srcu vsega naroda. V tem je pomen pesnika Simona Gregorčiča za naš narod in za našo književnost. Čar in žar njegove pesmi je bil tako svetel in močan, da se ob njem razživi vsako slovensko srce.

Ob gostovanju primorskih bratov na Koroškem romajo naše misli ob Soči navzgor na tiste planine, ki so nam poslale s svojih bregov tega velikega narodnega pevca.

Iz Sežane prihaja Srečko Kosovel, pesnik Krasa. Preko lastnih bolečin, preko žalostne narodne usode ga vodi pot do človeka: »Zanj se vse moje sile borijo, zanj, za človeka, človeštvo, ljudil«. Pesnik vidi sivino trdih razmer, duščno temo, občuti bedo in krivico, nasilje ter spodbuja brate: »Poglejte, iz naše moči se novo, bodoče življenje budi!«. »A sedaj je treba borbe v nas, borbe, svete borbe, ne miru, ne počitka niti lepih sanj, ne raziskovanj; treba, da spoznamo svoj obraz in da izpovemo: Mi smo tu!«

Mož, ki je imel na razvoj slovenske literature, kakor tudi na naše kulturne in politične usmerjenosti velik vpliv, je bil dr. Anton Mahnič, ki je kot sin Krasa študiral in dolgo časa tudi deloval v Gorici. Njegova modroslovna dela so vsa v službi ideje, kateri je v svojem življenju dosledno služil. V svojih razpravah trdi, da pisatelj sicer more koreniniti v realnosti, sme tudi upodabljaljati zgolj zemeljsko resničnost, treba je le, »da sliko realnega življenja kakorkoli povzori ali osvetli z višjim žarom, v katerem spoznavamo nepopolnost življenjske realnosti.« Odločno je zavračal vse, kar se ni s katoliškimi načeli stoddotno skladalo.

Ves svetel in radosten se dviga do zadnjih življenjskih spoznanj v svojih pesmih Alojzij Gradnik. Slovensko kulturno življenje na Goriškem pa je oplodil še en pevec Goriške, Joža Lovrenčič.

Ivan Pregelj, ki se je rodil pri Sv. Luciji ob Soči, pa je bil desetletja po Cankarjevi smrti vodilni slovenski pisatelj. Z romanom iz tolminske zgodovine »Tlačani« je hotel na nov način rešiti problem zgodovinskega romana. Njegovi ljudje se bore za resnico, pravico in odrešenje.

France Bevk, ki prihaja z Goriške, je krepil s svojim delom močno narodno zavest in ljubezen do materinskega jezika. S tem je pomagal obvarovati svoje ljudstvo vplivov raznarodovanja. Opisoval je goriško zemljo in ljudi, v zgodovinskih povestih in romanih pa je prikazal klenost našega ljudstva, ki je navzlic tlačanju vztrajalo na svoji zemlji. Najlepše njegovo prišlo na svoji zemlji. »Kaplan Martin Čeder-mac«, ki se godi v Beneški Sloveniji v času, ko so prepovedali slovenščino v cerkvi. Profesor Koblar je zapisal o tem romanu: Z močnimi čustvenimi potezami je orisal duševno trpljenje narodnega duhovnika, ki še vedno odnehati v boju za pravice slovenskega jezika v cerkvi, prikazal je njegov boj s posvetno in duhovnogospodsko ter slovo od župnije. Zvestoba do duhovniške službe in čista človečnost moralno zmagata, čeprav se pravica mora umakniti. Čeder-

Na Koroškem nič novega...

Pritisk, prevare in zlorabe tudi pri ljudskem štetju 1961

Na razširjeni seji krajevnih odbornikov Narodnega sveta koroških Slovencev dne 5. marca v Celovcu je to predstavništvo našega ljudstva sprejelo stališče k ljudskemu štetju dne 21. marca ter naslovilo na koroškega deželnega glavarja pismo, v katerem izjavlja, da sprejema na znanje obrazložitev ministrstva, da pomenja v rubriki 14 vprašalne pole za ljudsko štetje navedeno vprašanje o občevalnem jeziku, tisti jezik, ki se govori v družinskem krogu. Za zagotovitev pravilnosti ljudskega štetja je Narodni svet predlagal pritegnitev pripadnikov slovenske manjšine k števnim komisarjem. Obenem pa je izjavil, da izidov ljudskega štetja ne bo nikdar priznal za kakršno koli ugotavljanje manjšine, pač pa je poudaril, da bi mogla objektivnost in pravična izvedba ljudskega štetja mnogo doprinesti k pomirjenju v deželi. Narodni svet je spričo okoliščin moral to vlogo napraviti sam.

Deželni glavar je s pismom, ki nosi datum 21. marca, to je ko so bile vse priprave za ljudsko štetje že zaključene in se je že začela izvedba, odgovoril naslednje:

Uradna izjava glavarja

»Kot odgovor na Vaše pismo z dne 6. III. 1961 Vam sporočam, da v zakonu o ljudskem štetju ni predvidena nobena »števna komisija« in je zaradi tega ni moč postaviti. Iz istega razloga tudi ni moč k ustrezno postavljenim števnim komisarjem pridružiti pripadnike slovenske manjšine.

Sicer pa je treba ugotoviti, da spada vprašanje, ali je vobče treba šteвне komisije postavljati in katere osebe pridejo v ta namen v poštev, v izključno pristojnost občin, pri čemer pa ministrstvo meni, da postavitev števnih komisarjev pravzaprav sploh ni neobhodno potrebna.

V kolikor pa to posamezna občina z ozirom na krajevne razmere smatra za potrebno, mora sama poskrbeti za postavitev števnih komisarjev, bilo pa je ukrepanje, da se morajo ti števní komisarji strogo vzdržati vsakršnega vplivanja na prebivalstvo.«

In kako je bilo v resnici?

Narodni svet je prejel poročila iz številnih občin, ki govorijo baš o nasprotnem. Najprej nekaj splošnih ugotovitev:

V večini občin so bili števní komisarji občinski tajniki, učitelji, orožniki, cariniki in drugi javni uslužbeni. Zanimivo je bilo to, da so bili tisti maloštevilni učitelji, ki se držijo zakona in poučujejo slovenščino kljub temu, da jih nobena oblast ne nadzoruje, pač pa imajo zaradi tega težave na vseh koncih in krajih, po nekem skrivnostnem načrtu, ki menda izhaja iz neke centrale, bili izločeni kot števní komisarji. Isto se je zgodilo tudi nekaterim drugim v poštev prihajajočim in že predlaganim osebam.

Med števnimi komisarji je bilo več bivših SS-ovcev in drugih nekdanjih rjavosrajčnikov, ki so se radi razmer »demokratizirali.«

Kot slišimo so bila za šteвне komisije urejena posebna »šolanja« pri okrajnih glavarstvih, toda ta zadeva spada menda tudi v območje uradne tajnosti. Zato ne vemo nič, kakšna navodila so tam prejeli, pač

(Dalje na 4. str.)

Papež slovensko voščil Veliko noč

»Veselo veliko noč!« je po slovensko voščil papež Janez XXIII. z balkona cerkve sv. Petra v Rimu na velikonočno nedeljo opoldne, ko je svoj nagovor na 200.000 na trgu sv. Petra zbranim vernikom zaključil z voščili v jezikih 15 krščanskih narodov ter podelil apostolski blagoslov »urbi et orbi«, rimskemu mestu in vsemu svetu. Govor so prenašale na vse štiri nebesne strani radijske in televizijske postaje, celo narode onstran »železne zaves« sta tako dosegla blagoslov in voščilo vrhovnega poveljarja vesoljne katoliške Cerkve. Naši rojaki v Sloveniji, ob Jadranu, ter na Koroškem ob Ilji in Dravi pa tudi oni, ki so raztreseni po širnem svetu so tokrat prvič prejeli velikonočno voščilo namestnika Kristusovega iz Rima v maternem jeziku.

Ko je sv. oče po končani slovesni službi božji v baziliki stopil na balkon se je dotlej oblačilo nebo začelo jasiti in skozi oblake so prodrli prvi vedri sončni žarki na zbrano množico. Sv. oče je začel svoj govor rekoč, da mu veselje velikonočnega praznika Vstajenja kali pogled na grozljiv nemir, ki razkrajja srca tako velikega dela človeštva. Spričo tistih, ki tavajo v temi in njihov nemirni hrup odmeva po mestih in na deželi, pa moramo kristjani posnemati Kristusa in storiti isto, kot je on storil v svoji najtežji uri trpljenja, ko je molil: Go-

mac gre, njegovi ljudje pa ostanejo dobri.

A tudi sodobno literarno življenje je na Primorskem zelo razgibano, kar pričajo literarna glasila in knjižne izdaje. Sploh je celotno slovensko kulturno življenje s prosvetnim delom, slikarstvom, grafiko, upodabljačo umetnostjo in glasbo v polnem razmahu. Del predstavnikov tega bogatega kulturnega življenja ob sinjem Jadranu bomo imeli priliko ob njih obisku Koroške spoznati tudi mi. Zato si bomo šteli v čast, prisostvovati nedeljski prireditvi s pestrim kulturnim programom, da tudi s tem dokažemo našo povezanost z rojaki ob Jadranu, ki se bore kot mi, za ohranitev slovenske besede in katoliške miselnosti v našem slovenskem rodu.

Zweiter offener Brief

an den Verfasser der im Kommissionsverlag der Carinthia erschienenen Broschüre »Minderheit ohne Maske«, Herrn

HERMAGORAS SCHRIBAR.

Sie ließen uns auf unseren ersten offenen Brief ohne Antwort. Es würde uns freuen, wenn wir vielleicht mit dem heutigen Brief zur Demaskierung Ihrer Person beitragen könnten, zumal es sich um ein Problem handelt, das man nicht nur auf Landes-, sondern auch auf Bundesebene und selbst vor den Vereinten Nationen behandelt. Da dürfte man sich um den Autor der Broschüre zweifelsohne noch anderweitig interessieren.

1. Herr Hermagoras Schribar! Warum tarnen Sie sich in der Broschüre noch mit der Bezeichnung eines Südkärntners? Ist für Sie Südkärnten ein geographischer, sprachlicher oder politischer Begriff? Oder meinen Sie angesichts Ihrer zweifachen Maske den Gau Südkärnten nazistischer Prägung, der gleich das halbe Siedlungsgebiet der Slowenen beanspruchte?

2. Herr Hermagoras Schribar! Ihre in der Broschüre vertretene Volkstumstheorie ist in der Gesellschaftslehre und Sprachwissenschaft der gesamten Kulturwelt noch völlig unbekannt. Man hat allerdings allzusehr den Eindruck, daß Sie Ihre Theorie dem »Auf-nordungsziel« der Broschüre zurechtschneiderten.

3. Herr Hermagoras Schribar! Haben Sie mit Ihrer Aufordnungstheorie nicht den Italienern für die bevorstehenden Südtiroler Verhandlungen, die sogar in Klagenfurt, an Südkärntens Nordgrenze, stattfinden sollten, einen Trumpf sondergleichen in die Hände gespielt? Nach Ihrer Theorie kann es für die Südtiroler nur eine sprachliche und kulturelle Ausrichtung nach Rom und den Süden geben. Ihre Gleichung Slowenisch=Balkan=Ostblock bedeutet für die Volkstumspolitik der Südtiroler Volkspartei staatsverräterische Irredenta der Richtung Deutsch=Berlin=Nordblock. Ob die Südtiroler Ihnen hierfür Dank wissen werden?

4. Herr Hermagoras Schribar! Sind Sie der Meinung, daß Ihre Broschüre, die ein ganzes Jahrhundert des Ringens der Kärntner Slowenen um das Recht ihrer Sprache wissenschaftlich verfälscht, der Kultur eines 80-Millionenvolkes zur Ehre gereicht? Wir werden uns jedenfalls erlauben, in der Folge Ihre Fälschungen der slowenischen Kulturgeschichte im Lande nachzuweisen.

5. Herr Hermagoras Schribar! Wissen Sie übrigens, daß Kärnten nur ein kleines Land ist und daß man in diesem Land von der mysteriös in einer Stunde vergriffenen ersten Auflage Ihrer Broschüre witzelt? Warum wohl? Vielleicht deswegen, weil sie sogar nach Meinung ihrer Kommittenten ein zu primitives Beispiel der Aufordnungspolitik der nazistischen Ära darstellte.

Rat der Kärntner Slowenen

skupne matere. Ko smo po milosti Kristusi tudi mi vstali, se znova napotimo tja, kamor nas vse in vsakogar vodi — na en ali drug način — božja Previdnost, in vedno dajajmo hvalo in blagoslov Gospodu! Zato sprejmite moje velikonočno voščilo, ki naj zadoni kot mogočen zbor zmagovalja vseh v Kristusa verujočih, in da poudarim našo srčno družinsko povezanost, vam ga izrekam prek radia in televizije v vaših govornicah.

Nato je Janez XXIII. ponovil velikonočno voščilo v francoskem, angleškem, nemškem, španskem, portugalskem, poljskem, grškem, ruskem, srbskem, bolgarskem, ukrajinskem, hrvaškem in slovenskem jeziku. Množica na prostornem trgu je padla na kolena, nakar je sv. oče podelil z močnim glasom blagoslov urbi et orbi. Izpod polkrožnega stebrišča, ki obdaja trg sv. Petra, je v tem trenutku zletela jata golobov in se kot bel oblaček dvignila v nebo.

